

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De sex aetatibus hominis

Johannes

[Nürnberg], um 1478

[Text]

[urn:nbn:de:bsz:31-311646](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-311646)

Tractatus magistri Johannis gallensis de
sex etatibus hominis

Secundū magistrū Johannē
Gallensē sunt varīe etates ⁊
eciam sic varīe informacōnes
Prima etas ducitur per sep-
tē ānos que dicitur infācia

De instructiōe vero puerorū loq̄t̄ jeroi⁹
•xcv• eplā q̄ non est paz apud deū bene
educare filios Exēplū de Alexandro qui
moribus et īcessu Leonidis magistri sui
et vicijs q̄b⁹ p̄auul⁹ fuit infectus nō pos-
tuit carere dū ess̄z dominatō orbis • vnde
jeroi⁹ in eplā •lxxxvii• i tenera etate fa-
cil⁹ sācte cōuersaciōis vs⁹ iolest̄ opti-
mū adīnstitutōnū p̄mi āni h̄nt i se lētū
q̄ddā • ⁊ molle • et q̄ facile in formari q̄at
• ⁊ arbitriū volentis trahi Et ponit exē-
plū de arbustulis • qui i quālibet partem
possunt flecti • et tenēa āimalia solēt do-
mari Et anselmus ponit exemplum de
mollī cera • et postea dura in libro de sis-
militudinibus Vnde pueri sint Sobrii
nutriendi fidei documentis instruendi ⁊

Handwritten marginal notes in Latin script, including a circled number '5' and various annotations.

Sūme a pētis cohibendi Debito modo
castiādi Debitis artificijs erudiēdi Diui
nis mādati inbuēdi ¶ De pmo Aug⁹
xii. de ciuitate dei capitulo. xv. Si p viri
b⁹ suis alat⁹ infans fiet vt crescēdo pl⁹
capiat. si modū capacitatis excedat defi
ciet anteqz crescat ¶ De secūdo Seneca
libro. ij. de ira q̄ uinum regādum ē pue
ris ne tibi implendis distētent⁹ corpora
h̄ plato s̄ sc̄o ibidē johānis z Hugo s̄
sac̄mentis libro sc̄o pte gracia ca. xii.
Qz paterni sunt fideiussores p eis quos
in baptismo suscepērūt. tamē eos cū ad
legitimā etatem puenerint admoniāt.
fidem rectam et conuersionem bonam
custodire. ante omnia simbulū et domi
nicam orōnem. scilicet eos doceāt. Vnde
Greg. in registro dicit. Verba uutriēci
um. aut lac erunt. si bona sūt. aut uene
num. si mala Talia emz sugant nūc que
postmodū ostēdant⁹ quā bōa fuerint q̄
ab eis suxerunt. ¶ De tercio ibidem ins
fantis cohibendi sūt sūme a peccatis. qz
multa sunt peccata puerorū sic enume

In p̄batione
sunt mandata
et q̄d li. j.

De p̄batione
sunt mandata
et q̄d li. j.

De p̄batione
sunt mandata
et q̄d li. j.

rat Aug⁹ in libro confessionum Vbi ait
 loquēs de seipso confessionum Tantillus
 puer et tantus peccator peccabat iū faci
 ciendo conē parentum et magistrorum vo
 luntatem Cum narrat de peccato suo q̄
 furabatur p̄yra cū sodalibus suis Ibi dēz
 Vidi zelantem puulū nōdum loquebat^r
 et intuebatur puulus pallidus collecta
 neum suum et talia multa enumerat ibi
 dem Et dicit Jerō⁹ in epistoia .lxxxix.
 q̄ vsq̄ ad septem annos imputat it^r pec
 tum parentibus. ¶ De quarto ibidēz
 infantes sunt castigādi z debito modo v̄
 berandi secūdm regluam salomō⁹. p̄b
 .xxiij. Noli subtrahere a puero discipli
 nam. et Eccl̄i. viij. Filij tibi sunt erudi il
 los et curua illos a puericia. ¶ De .v^o.
 ibidem infantes sūt erudiendi debitis ar
 tificijs et conuenientibus suo statui vt si
 sint nobiles erudiātur in operib⁹ q̄ sunt
 nobilium et si indigeāt viuere artificio
 erudiātur i artibus sibi debitis vt m̄ pos
 sit conueniēter viuere et iuste Vñ Cons
 stātin⁹ constituit filias suas in artē tex⁹

117
 118
 119

Vñ b. 4. d. 1. filij q̄ fuerit p̄b. in iudicio dicitur q̄ sit solus q̄tuna
 Nupti dicitur ad hoc q̄ dicitur ad hoc q̄ sit super dicitur q̄ sit in
 p̄b. d. 2. Ep̄i v. et p̄b. p̄b. p̄b. ad p̄b. dicitur q̄ sit in
 et dicitur q̄ sit in dicitur q̄ sit in dicitur q̄ sit in dicitur q̄ sit in
 dicitur q̄ sit in dicitur q̄ sit in dicitur q̄ sit in dicitur q̄ sit in
 dicitur q̄ sit in dicitur q̄ sit in dicitur q̄ sit in dicitur q̄ sit in

endi et nēdi. vt si essent necesse. q̄ ex ta
libus possent viuere. ¶ Sexto itidez
infantes sunt imbuendi fide et diuinis mā
datis. ac informādi virtuosis moabz liez
fecit: Thobyas .iiij. ca°. Vbi ait ad filiū
Attende tibi ab omni formatione zc.

Ecūda etas est a septi° anno
vsq; ad .xiiij. q̄ puericia noia
tur. z sūt z illi sint p̄mi imbu
ēdi maxie in peccatis cauens
dis qua ppter sunt nutriēdi

De primis
De primis
Varijs exercitijs ¶ De primo jo
Laboribz cottidiajs hāms vbi su
Stati mtemporantis pra In eta:
Verbis moderatis te puerili m̄s
furgunt libidines et concupiscentie; et iō
agendum est q̄ doment^r et sobrietate et
castitate in actōne vel exercitio; vñ Cris
sup math. vt terra infructuosa; sic iuue
nis qui negligitur multas pducens spi
nas et immittamus in ignem combura
mus pnciosas concupiscentias aremus
arias nostras ad semis suscepcionē; in iu
uētute subrietas fulget. hec ille. ¶ De

scdo ibidem pueri sunt laboribus debitis
stituendi qui statui suo competunt et i
mandi bonis moribus. Vñ Thul. 9 li. p.
ca. xxxviii. Est adolescentis maioris natu
veri. ex hijs eligere optimos et pbatissi
mos quoz consilio et auctoritate utatur.
et sequitur maxime hec etas a libidinibus
cohercenda est exercendaq; in labore pa
ciaq; animi et corporis. Vnde eaz in bellicis
in ciuilib; officijs vigeat industria. Hille.

¶ De tercio ibidem et allegat tullius vbi
supra. q; pueri caueant in tempore se
quitur iuuentutis etatis in solencia senuz
constituenda et regenda prudentia est

Vnde maior natu eoz rebus debent in
teresse Vñ. ecci. vii. Si filie tue sunt ser
ua corpus eaz et ne ostendas hilares fa
cies ad eas idest pmittendo eas lasciuire

¶ De quarto ibidem allegat iero. 9. v. sup
Vuer nichil aliud distat nisi audire loq
et q; ptineat ad timorem dei. turpia non
intelligat. cantica mundi ignoret. adhuc
tenera lingua psalmis dulcibus imbuat.
sequitur puelle et pedissequae secularib;

concordijs arceatur. sequitur / sed sollicita
ta et prudens es. ne puciat^r filia a pipe-
ra custodis cur non eadez cura puides ne
feriatur a malleo terre ne egrediat^r cuz
dina. ne ludat pedibus. ne trahat caut⁹
postq³ gradiuncula est p⁹gat ad templū
cū parentibus. nec inter turbas inueni-
atur. Exemplum sumat a Maria q³ gas-
briel in cubiculo inuenit Luce .ij. vñ Sa-
ra ait Thobie. iij. Nūq³ cū ludentibz mi-

Ercia etas est a scui me.

.xiiij. anno vsq³ ad .xxviiij.

durat z dicitur adolescencia!

Vnde tales sūt ammouendi

scdm mgrm jobez gallensē

Ad incipientem iusticiam ¶ De pmo

Ad virtutem ironiam ¶ ibid dicit

Ad subiectam obedienciā. ¶ Caueant

a predictis! z sicut crescit etas corporis.

ita crescat etas iusticie! sicut ait Jero⁹.

De⁹ tinencia virginali Crescat i te etas

cum annis. cum etate iusticia et fides vt

eo perfectior videat^r! quo semet. z scit^r

Oē tempus in quo te meliore nō seferis

hoc te est iam pdidisse ¶ De sc̄o ibi:
dem. Sunt ergo adolēscētes informā:
di te instruēdi z magis q̄ alij vt caueāt
a peccatis vt laborib9 se exercant vt ho
nestis morib9 se teneāt vt mature se ge
rant. vñd Anselmus de similitudinibus
ca° .xlvi. Tria in iuvene cōmēdanda sūt
videlicet Taciturnitas Corporis continē
tia et Verecūdia ¶ De tercio itēz di
cit. adolēscētuli maxime amouendi sūt
q̄ sint subiecti z obediētes. z obsequio
si. quia vt dicitur in tractatu de .xij. ab
usib9 .secūdus grad9 abusiōis ē ado
lescēs sine obediēcia. et sequitur sicut in
semitis sobrietas z mox p̄fecte requiri
tur. sic in adolēscētibus. z subiectio z p̄
sicut fructus nō reperitur in arbore in q̄
flores prius nō apparuerint. sic z in se
nectute honorem legitimū consequi nō
poterit. qui in adolēscētia alicuius disci
pline nō labor meruit. Item Augustin9
libro sc̄o de ordine rector. Nemini faci
ant q̄ pati nolunt In omni autem vita
loco z tempore amicos. aut habeāt. aut

habere istat: obsequentur dignis. etiam
non hoc expectantibus. superbos minus
curent. amorem autem pecunie totum sue
spei certissimum venenuz esse credant.

Varta etas a v. celi moodta°
anno vsq; ad .l. durat que di
citur iuentus scdm magm
Iohz gallensem ff in form adi
eo q; sunt vigore virtuosioz

res. complexioe in columitate saniores!
ad sustinentum terribilia costanciores eo
ipso debent esse pfectiores. et per fectius
seruire suo creatori dicens cum ppheta
Isfortitudinem meaz ad te custodiaz! viri
liter age et confortetur cor tuu! vñ Gre.
moz. vñ. Enumerat ista que isti debent
habere primo scilicet

Carnez vincere	¶ De his
Doluptatib9 pprijs otire	omnib9
Delcaco3 vite pntis extiguet	Aug9!
N9 mundi aspa p eternis	fatis p-
premijs amare	lixz deter
Adulstatis metu i corde supare	minat!
Prosperitatis bladimeta otene	

Quinta etas a quinquagesimo
anno vsq; ad septuagesimum
annū et dicitur senūz declina
ta a iuuentute in senectutez
Vnde scōm magistz jobēm

sunt amouēdi. q; sicut etas corporalis
creuit sic crescat etas virtutis: z vt in ta
li etate sit omnium voluptatum iuuenas
lium abdicatio Vnde Tullius preclaruz
mm9 etatis scilicet huius q; aufert a no
bis: q; in adolescencia est viciōsissimum
scilicet voluptatem Si enim Paul9 qñ
factus fuit vir euacuauit ea que erant p
uuli prima Cor. xij. multo magis quā
do quis factus ē senex debet talia euacua
re Vñ seneca epistola. viij. Eracias ago
senectuti mee qcqd debeaz velle ñ possū.
Vñ isti sūt amouēdi etacit z icrepādi q;
Eoz studia z occupacō sit oim salubnoz
Vnus virtutis omnium rectior

Senectus in bonis moribz oim dulcior.
Consiliari promptus z omniū vtilior
Ad constanciā subeūde meritis peracior.
Ad reprimendas libidines oim forcior

Moz omnium bonorum pfectioz

¶ Primū patet p magistrum Johānē
gallensem Senes sunt ammouēdi circa
salutaria studia vt in illis sit eoz occupa
tio. vnde Auicenna parte quinta de ania
Post. xlvj. annos intellectus roboratur
& Tullius de senectute quar° ca°. qz me
moriam industria ingeniū viget in semib9
Vnde seneca epistola. lxxix. queris quid
doceam. ¶ semi est docendum & discēdū
et ibidem Quid stultius est q̄ qz diu nō
didicēis omnis etatis homines stola ad
mittit. subdit. nec vlli rei magis h etas
conuenit q̄ huic ¶ De alijs. v̄ dicit ā:
brosius primo ca°. Senectus in bōis mo
ribus dulcior. in consilijs vtilior. ad cōstā
ciā subeūde mortis paratior & prestācior.
& reprimēdas libidiēs foratior & sic d̄ alijs

Extra etas que .lxxvii. anno
incipit & nullo annoz t̄mmo
& numero terminatur. que &
dicit̄ semiū. Sunt ergo isti ā
mouendi maxime vt

Abstineant a supfluis alimentis

epist.

Et p̄mo moriātur a vicijs z peccatis
Recognicōz z cōfōz hēant d̄ malis p̄tes
Nō gloriari in aliq̄bus bonis ritis
Non imaginari de p̄teritis fedis
Nullam spem habere in istis terrenis
¶ De primo dicit mgr̄ johēs ibidez Sū
me enim debent cauere senes ab excessu ī
alimentis z potibus quia vt dicit̄ in lib^o
saturalium aristotilis Senes cicius in
briantur. quia eis corpus sicū z in mēs
bris durioribus naturales meatus obser
uātur. et ideo exalacio statim ad cerebrū
ascendit ¶ De sc̄do ibidem dicit Stū
dium ergo semis est vt moriātur in eo vi
cia ante q̄ ipse moriat̄. vnde Grego⁹ Ni
chil est turpius q̄ senex incipiēs viuere
vnde Seneca epistola. xxvii. Ante sene
ctatem creauī vt bene viuēz. ī senectute
vt bene moriar ¶ De tercio dicit̄ ibid̄
Noc ergo esse studiuz semis debet abdu
care omnes p̄teritas voluptates recogni
tare iugiter culpas z defectiones. recogni
tare suas penalitates Vnō recognitare se
cūdum Grego^m sup euāge. ia libro primo

omelia prima. q̄ statura cūatur. ceruix
excitata depomit. frequentibus suspirijs
pectus vigitur virtus deficit loquētis v̄:
ba anhelitus decidit. et sic languor defi-
cit sembus ipsa salus egritudo est. vnde.
Virgilius. nomen isti etati imposuit et
vocaui tristis ¶ De quarto ibidē Nō
est gloriā dum sem de senectute etatis. mi-
si al it senectus sapiencie z virtutis vt a-
it Seneca eplā. xcv. Nō vt diu viuam⁹
curandū est. sed vt satis longa est vita si
plena est. impletur autem cū anim⁹ si-
bi suum bonū reddit z ad se potestatem
sui transtulit ¶ De quinto ibidem Ca-
ueat ergo semilis etas ne particule iuues-
nescentes totam armoniā decipiant. z v-
nicuiq; etati considrandū est. q̄ etati im-
mimenti dignū sit / quasi diceret / nō erit
dignū puerilia cum delectacōne reuocare
¶ De sexto ibidem dicit Senes sciant se
nō habere annos qui transierunt z se de-
bent habere p̄t respondit Bellius cui⁹
dicenti. quadraginta annos habeo hos
Nos inquit dicentis. q̄draginta quos n̄

habes. & hoc ideo quia fluit tempus & aui-
dissimos sui deserit. nec quod futurum est me-
um est. neque quod fuit. unde Seneca de natu-
ralibus questionibus libro quinto in fine Ex-
quo ergo non restat semper spes de vita & in-
possibilis est diuturna dilatio mortis. non re-
stat nisi ut studeat bene mori.

Et sic est finis.

De septem miserijs hominum in hac vita.

Prima miserea hominis est nuditas
& priuatio. quia nascitur sine
vestitu. non sic animalia alia.

¶ Secunda miseria est imbe-
cillitas & impugnatio. quod nos
habet arma naturalia ad defendendum se
sicut cetera animalia ¶ Tercia est flexi-
bilitas & desolatio. quia mox natus nihil
scit nisi flere. & non ridet ante .xl. diem et
primo dormiendo ut dicit Augustinus primo con-
fessionum per principium ¶ Quarta est ser-
uitus & subiugatio in cuius signum mox na-
tus ligatur in manibus & pedibus non sic ce-